

УДК 342.723+351.755+341.171
DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-108-112

Марина САЄНКО[©]
кандидат юридичних наук,
доцент

Тетяна НАСТИЧ[©]
слухач магістратури

Альона ПОЛОЗ[©]
слухач магістратури

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЗАКОНОДАВСТВУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Розвиток міжнародно-правового, економічного, фінансового, банківського, культурного, правоохоронного та інших форм співробітництва, що передбачає вільний рух інформаційних ресурсів про товари, капітал і послуги за умов використання інформаційно-комп'ютерних технологій і телекомунікаційних мереж, збільшення потоку персональних даних і збереження суверенітету держави, визначають об'єктивну необхідність захисту персональних даних.

Законодавство, основною метою якого є упорядкування інформаційних відносин громадянської суспільності щодо невтручання в особисте життя та розрахункових процесів експорту-імпорту персональних даних, ухвалювалися з кінця 1960-х років. У зв'язку з різними рівнями національного захисту персональних даних та з метою уніфікації законодавства Радою Європи було ухвалено Конвенцію № 108 «Про захист фізичних осіб у зв'язку з автоматичною обробкою» від 28.01.1981 року.

Проаналізовано відповідність українського законодавства європейським стандартам, оскільки це є однією з головних умов вступу України до Європейського Союзу.

Ключові слова: Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, законодавство ЄС у сфері захисту персональних даних, Загальний регламент із захисту персональних даних.

Постановка проблеми. В усьому світі через стрімкий розвиток інформаційних технологій, а також самого суспільства, відповідний доступ та право на користування каналами комунікації отримали не тільки певні організації, але й окремі особи. В умовах сучасності кожна людина самостійно може створювати певні повідомлення та інформацію стосовно неї та інших осіб, а також відповідним чином здійснювати поширення цієї інформації для вільного користування необмеженою кількістю користувачів.

Безпосереднім проблемам захисту особистих даних, на сьогодні, приділяється значна увага, адже вони є значущими як і в теоретичному, так і в практичному плані дослідження. Через це актуальною проблемою є саме здійснення контролю та процесу збору, захисту та обробки персональних даних в усьому світі. Для чіткого та ефективного функціонування певної системи захисту персональних даних необхідним є впровадження змін у чинну законодавчу та нормативно-правову базу всіх країн, адже відповідні дії дозволять інформації, яка збирається, зберегти функції доступності,

© М. Саєнко, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1768-2143>
MarinaSaen@i.ua

© Т. Настич, 2022
fpfpd@dduvs.in.ua

© А. Полоз, 2022
k_tidp@dduvs.in.ua

цілісності та конфіденційності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми.

Дослідженню питань саме захисту персональних даних в усьому світі, зокрема присвячені безпосередні наукові праці таких вчених, як: С. Єсімов, В. Оніщенко, Ж. Удовенко, М. Бем, І. Городинський, О. Рогова, М. Кравчук, Л. Литвинець, В. Комаров та ін. Щодо впровадження і розробки положення про «Автодорожний страховий фонд» з метою відшкодування шкоди, завданої життю та здоров'ю власника транспортного засобу та його майну в результаті їх настання внаслідок порушення норм та стандартів у сфері автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури, а також захист персональних даних суб'єктів автотранспортного страхового фонду присвячено роботи Р. Миронюка та С. Миронюк [11]. Треба зазначити той факт, що під час здійснення безпосереднього аналізу практики та теорії щодо цієї теми, довелося виділити певну низку проблем, які хотілось би розглянути більш детально.

Мета цієї статті полягає у відповідному узагальненні правових основ захисту персональних даних у сучасних умовах, а також розробленні безпосередніх рекомендацій щодо їх удосконалення, порівняльному аналізу законодавства України із законодавством Європейського союзу у сфері захисту персональних даних.

Виклад основного матеріалу. У кожній країні світу є основне та непорушне правило, що всі права, свободи та законні інтереси будь-якої людини є неоспорюваними та основоположними і обмеження відповідних прав допускається лише у випадках, які чітко визначені в чинному законодавстві будь-якої держави. Захист персональних даних завжди являє собою досить фундаментальне поняття, яке поєднує в своєму змісті прагнення кожної особи певним чином захистити недоторканність свого життя, а вже з іншого боку визначає відповідну інформацію, яка безпосередньо відображає участь особистості в суспільних відносинах, що в подальшому здійснює певну загрозу отримання особистих даних іншими особами. Сам собою інститут відповідного захисту персональних даних є безпосереднім елементом державної системи захисту інформації, що забезпечує особисту безпеку, а також певним чином підтримує баланс інтересів особистості, суспільства та держави загалом у цій сфері обробки інформації.

Зазначимо, що відповідний захист персональних даних є безпосередньою частиною прав, що захищаються статтею 8 Європейської Конвенції з прав людини, яка гарантує право на повагу до приватного та сімейного життя, а також житла та кореспонденції. Як і у всіх нормативно-правових актах зазначаються відповідні випадки обмеження права, свобод та законних інтересів будь-якої людини, так і Конвенція певним чином визначає умови, за яких дозволяється обмежувати ці права [1].

З безпосередньою метою забезпечення виконання державами їх зобов'язань шляхом відповідного розгляду заяв від будь-яких груп осіб, недержавних організацій чи юридичних осіб, які відповідним чином заявляють про порушення норм та змісту Конвенції, був створений (який і досі функціонує) Європейський Суд з прав людини. За весь час свого існування цей Суд розглянув велику кількість певних ситуацій, коли відповідним чином поставало питання щодо порушення захисту персональних даних, а саме стосовно перехоплення інформації, застосування різних форм спостереження та безпосередній захист від зберігання персональних даних державними органами.

Зробивши певний аналіз практики Європейського Суду з прав людини, а саме стосовно ухвалених рішень щодо України за 2021 рік, ми можемо зробити висновок, що наша країна майже відсторонена від порушення захисту персональних даних. Однак стосовно нашої держави було ухвалено рішення Суду, стосовно порушення процесуального порядку проведення обшуку та незаконного вилучення майна володільця із власного житла [2].

Законодавство України, а саме у сфері захисту персональних даних, постійно розвивається та потребує частіших змін та доповнень до нормативно-правової бази, адже це дозволить призвести її до робочого виду, а також відповідним чином тримати наше законодавство на рівні з іншими країнами. Україна, певним чином, вже поступово інтегрується до законодавства Європейського Союзу, адже має в змісті своїх нормативно-правових актах відповідні базові положення, які безпосередньо спрямовані на створення якісної та ефективної системи правового захисту персональних даних. Як зазначається Конституцією України, а саме статтею 32 «Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України» [3].

Зміст цієї статті надає чітке поняття саме захисту особистого права на приватне

життя, а також на гарантування судового захист права спростувувати недостовірну інформацію про себе та членів своєї сім'ї, а також певним чином вимагати вилучення будь-якої інформації, що порушує конфіденційність даної інформації. Особи, які зазнали порушення відповідного права на захист персональних даних, мають особисте право на відшкодування матеріальної чи моральної шкоди, завданої збиранням, використанням чи поширенням недостовірної інформації щодо них.

Треба зазначити, що ухвалення Європейським Союзом Загального Регламенту із захисту персональних даних, цілком вплинуло не тільки на Україну, а на багато інших держав. В умовах сучасності законодавством саме Європейського Союзу захищаються всі персональні дані громадян ЄС і це не залежить від їх географічного перебування. Відповідна норма безпосередньо гарантує безпеку під час обміну персональними даними не тільки між собою, а й під час певного співробітництва поза межами ЄС [4].

Відповідно до змісту Загального Регламенту, зазначається, що діти потребують особливого захисту в питанні персональних даних, адже вони можуть бути не повністю обізнаними про відповідні ризики, наслідки та гарантії, а також права щодо безпосереднього опрацювання персональних даних. Відповідний захист повинен застосовуватися до певного використання персональних даних дітей для безпосередніх цілей маркетингу чи створення профілів особистості чи користувача, а також для збирання персональних даних щодо дітей під час користування послугами, що пропонуються саме дитині. Відповідну згоду особи, що певним чином несе батьківську відповідальність, не можна вимагати в певному контексті надання консультаційних чи профілактичних послуг безпосередньо дитині.

Вищезазначене є дуже актуальним для сучасності, на жаль, в нормативно-правових актах нашої країни немає чіткого визначення норм, які б безпосереднім чином стосувалися захисту персональних даних дитини. На нашу думку, це потрібно виправити та ввести зміни у нижчезазначений закон України.

Щодо України, то доцільним буде зазначити той факт, що безпосередній захист у нас здійснюється відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 року. Цей Закон чітко визначає та регулює правові відносини, які певним чином пов'язані із захистом та обробкою персональних даних, а також відповідним чином спрямований на захист основоположних прав, свобод людини та громадянина, зокрема це стосується права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних [5].

У нашій країні є закон, який чітко розширює та забезпечує соціально-правові гарантії дітей, а також фізичний, інтелектуальний, культурний розвиток молодого покоління, також певним чином створює соціально-економічні і правові інститути з безпосередньою метою захисту прав, свобод та законних інтересів дитини в Україні. Цей Закон України «Про охорону дитинства» відповідним чином ґрунтується на Конституції України, а також Конвенції ООН про права дитини [6].

У законодавстві Європейського Союзу чітко та ефективного функціонує принцип прозорості, який відповідним чином вимагає, що будь-яке опрацювання персональних даних повинно бути правомірним та законним. Усі фізичні особи повинні бути обізнані про те, що їхні персональні дані збирають, використовують чи іншим чином опрацьовують, а також про те, якою мірою відповідні дії будуть здійснюватися і яка частина персональних даних буде задіяна.

Щодо відповідальності за порушення відповідного законодавства про захист персональних даних в Україні, то необхідним є зазначити, що стаття 28 вищезазначеного Закону безпосереднім чином передбачає той факт, що порушення цього законодавства тягне за собою відповідальність, встановлену законом. У нашій країні за порушення захисту персональних даних передбачається кримінальна та адміністративна відповідальність.

Згідно зі ст. 182 КК України – незаконне збирання, зберігання, використання, знищення чи поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна цієї інформації, крім безпосередніх випадків, які визначені кримінальним законодавством, караються штрафом, виправними роботами, арештом на строк до 6 місяців чи обмеженням волі на строк до 3 років. Якщо відповідні дії вчинюються повторно, то кримінальна відповідальність буде ще жорсткішою [7].

Згідно зі ст. 188-39 Кодексу України про адміністративні правопорушення:

– відповідне неповідомлення чи несвоєчасне повідомлення Уповноваженого ВРУ з прав людини про обробку персональних даних чи зміну відомостей, які

відповідним чином підлягають повідомленню згідно із законом, повідомлення неповних чи недостовірних відомостей;

– безпосереднє невиконання законних вимог Уповноваженого ВРУ з прав людини чи визначених ним посадових осіб секретаріату Уповноваженого ВРУ з прав людини щодо відповідного запобігання чи усунення порушень законодавства про захист персональних даних;

– відповідне недодержання встановленого законодавством про захист персональних даних, що призвело до незаконного доступу до них чи порушення прав суб'єкта персональних даних [8].

Щодо повторності цих адміністративних правопорушень, законом передбачається більш жорстка відповідальність за вчинення дій повторно. Щодо відповідальності, яка настає в разі порушення захисту персональних даних осіб, то законодавство Європейського Союзу визначає, що: будь-яка особа, яка певним чином зазнала матеріальної чи нематеріальної шкоди в результаті порушення положень Регламенту, то вона має право на отримання відповідної компенсації від контролера чи процесора (суб'єкти, які забезпечують захист персональних даних у законодавстві ЄС) за завдану шкоду. Безпосередня відповідальність за допущені порушення не обов'язково повинна обмежуватися тільки адміністративним штрафом, також це може бути ультиматум, попередження, обмеження чи відповідна заборона діяльності. Однак треба зазначити той факт, що якщо ж все ж таки йдеться про накладання штрафу, то відповідний наглядовий орган у кожному конкретному випадку повинен гарантувати, що безпосередній штраф буде ефективним, співмірним та стримувальним [9].

Зазначимо, що під час вирішення відповідного питання адміністративного штрафу, а також визначення його розміру наглядовий орган у кожному окремому випадку бере до уваги такі чинники:

– характер, тяжкість та тривалість порушення, безпосереднім чином враховуючи характер, обсяг та мету обробки, кількість постраждалих суб'єктів та розмір завданої шкоди;

– навмисний чи ненавмисний характер порушення;

– будь-які дії, які певним чином вжиті контролером чи процесором, враховуючи вжиті ними технічні та організаційні заходи згідно з Регламентом;

– будь-які релевантні попередні порушення з боку контролера чи процесора;

– відповідний ступінь співпраці з наглядовими органами з безпосереднього метою усунення порушення чи пом'якшення можливих негативних наслідків порушення захисту персональних даних осіб;

– певні категорії персональних даних, які відповідним чином постраждали в результаті безпосереднього порушення [10].

На нашу думку, відповідні фактори, які певним чином впливають на обрання покарання та призначення суми штрафу за порушення захисту персональних даних осіб, не є цілком вдалими, адже інформацію, яка належить особисто особі повинна бути розголошена тільки за її згоди і в будь-яких інших випадках ці дії повинні суворо каратися в будь-якій країні.

Висновки. Отже, беручи до уваги вищезазначене, можна зробити висновок, що всі права, свободи та законні інтереси будь-якої особи визнаються основоположними та непорушними. Окреме значення для підтримання безпосереднього захисту осіб має саме захист персональних даних, що забезпечується багатьма нормативно-правовими актами не тільки нашої країни, а також безпосереднім законодавством Європейського Союзу. Здійснивши певне дослідження та аналіз нормативно-правових актів ЄС та нашої країни, ми зробили висновок, що вони мають багато відмінностей та в деяких випадках певні особливості, яких не вистачає одним або іншим. Зазначимо, що для чіткого та ефективного функціонування певної єдиної системи захисту персональних даних необхідним є впровадження змін у чинну законодавчу та нормативно-правову базу всіх європейських країн, адже відповідні дії дозволять інформації, яка збирається, зберегти функції доступності, цілісності та конфіденційності. Україна намагається певним чином досягти стандартів законодавства Європейського Союзу, але цей процес ще триває.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: від 4 листопада 1950 р., зі змінами внес. Протоколом № 1. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2371.
2. Відомості про порушення закону Європейського суду з прав людини щодо України за

2021 рік. URL : <https://supreme.court.gov.ua>.

3. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>.

4. Регламент Європейського Парламенту і Ради від 27 квітня 2016 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>.

5. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>.

6. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

9. Найбільші штрафи за порушення норм Регламенту Європейського Парламенту і Ради. URL : <https://jur-gazeta.com/publications/practice/informacyjne-pravo-telekomunikaciyi/vchimosya-napomilkah-naybilshi-shtrafi-za-porushennya-norm-gdpr.html>.

10. Myroniuk R., Myroniuk S., Kuntsevych I. Features of public administration in the field of road infrastructure in Ukraine and taking into account the EU standards for its improvement. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Volume 1 (1). P. 86-97.

Надійшла до редакції 13.06.2022

References

1. Konventsiya pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]: vid 4 lystopada 1950 r., zi zminamy vnes. Protokolom № 1. *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*. 2006. № 32. Art. 2371. [in Ukr.].

2. Vidomosti pro porushennya zakonu Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny shchodo Ukrayiny za 2021 rik [Information on violations of the law of the European Court of Human Rights regarding Ukraine for 2021]. URL : <https://supreme.court.gov.ua>. [in Ukr.].

3. Konstytutsiya Ukrayiny vid 28 chervnya 1996 roku [Constitution of Ukraine dated June 28, 1996]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukr.].

4. Rehlament Yevropeys'koho Parlamentu i Rady vid 27 kvitnya 2016 roku [Regulation of the European Parliament and the Council of April 27, 2016]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukr.].

5. Pro zakhyst personal'nykh danykh [On the Protection of Personal Data] : Zakon Ukrayiny vid 01.06.2010. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukr.].

6. Pro okhoronu dytynstva [On Childhood Protection] : Zakon Ukrayiny vid 26.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukr.].

7. Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny vid 05.04.2001 [Criminal Code of Ukraine dated 04.05.2001]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukr.].

8. Kodeks Ukrayiny pro administratyvni pravoporushennya [Code of Ukraine on Administrative Offenses] : Zakon Ukrayiny vid 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws>. [in Ukr.].

9. Naybil'shi shtrafy za porushennya norm Rehlamentu Yevropeys'koho Parlamentu i Rady [The largest fines for violations of the Regulations of the European Parliament and the Council]. URL : <https://jur-gazeta.com/publications/practice/informacyjne-pravo-telekomunikaciyi/vchimosya-napomilkah-naybilshi-shtrafi-za-porushennya-norm-gdpr.html>. [in Ukr.].

10. Myroniuk, R., Myroniuk, S., Kuntsevych, I. (2021) Features of public administration in the field of road infrastructure in Ukraine and taking into account the EU standards for its improvement. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 1 (1), pp. 86-97.

ABSTRACT

Maryna Saienko, Tetyana Nastych, Alyona Poloz. Comparative analysis of the compliance of Ukrainian legislation with the legislation of the European Union in the field of personal data protection. The article deals with the generalization of the legal basis of personal data protection in modern conditions, as well as the development of direct recommendations for their improvement, a comparative analysis of the legislation of Ukraine and the legislation of the European Union in the field of personal data protection. Development of international legal, economic, financial, banking, cultural, law enforcement and other forms of cooperation, which provides for the free movement of information resources on goods, capital and services under the conditions of using information and computer technologies and telecommunication networks, increasing the flow of personal data and maintaining the sovereignty of the state determine the objective need to protect personal data.

Laws, whose main purpose is to streamline public information relations on non-interference in personal life and settlement processes of export-import of personal data, were adopted since the late 1960s. In connection with different levels of national protection of personal data and in order to unify the law by the Council Europe, the Convention № 108 «On the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing» was adopted personal data from 28.01.1981.

The authors have analyzed and studied the compliance of Ukrainian legislation with European standards, as this is one of the main conditions for Ukraine's accession to the European Union.

Keywords: *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, EU legislation in the field of personal data protection, General Regulations on Personal Data Protection.*